

ВИДИ СУДОВО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЗАВДАННЯ, ЩО ВИРІШУЮТЬСЯ В ХОДІ ЇЇ ПРОВЕДЕННЯ

О. В. Ринкова,
аспірантка Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка,
юрисконсульт філії АБ
«Південний» в м. Києві

Судово-екологічна експертиза є класом судових експертиз, що формується та у подальшому може бути поділений на такі види: еколого-санітарна, еколого-нормативна, дослідження екологічного стану ґрунтово-геологічних об'єктів; дослідження екологічного стану біогеоценозів (еколого-біологічна), судово-екологічна експертиза об'єктів міського середовища, судова радіоекологічна та ін. Кожний з вказаних видів передбачає створення відповідної експертної спеціальності, яка б відрізнялася від існуючих на сьогоднішній день.

Особливим об'єктом екологічної експертизи є людина, її життя та здоров'я у взаємозв'язку з навколишнім природним середовищем. Така експертиза називається *еколого-санітарною*. Її завдання – встановлення причинного зв'язку між станом здоров'я людини, його змінами та шкідливим впливом навколишнього природного середовища, спричиненого антропогенною діяльністю. Проведення судової еколого-санітарної експертизи має принципове значення для вирішення питання щодо відшкодування шкоди здоров'ю громадян від несприятливого впливу навколишнього природного середовища.

Ще одним з видів судово-екологічної експертизи є *еколого-нормативна експертиза*. Її завдання – дослідити відповідність вимогам екологічної безпеки нормативів якості природного середовища, гранично допустимих концентрацій викидів шкідливих речовин, гранично допустимого рівня радіаційного впливу, впливу шуму, вібрації, магнітних полів. Під час такої експертизи перевіряється ефективність показників якості навколишнього природного середовища з точки зору здоров'я людини, охорони її генетичного фонду.

Одним з самостійних видів судово-екологічної експертизи є *еколого-ґрунтознавча експертиза*. Актуальність проведення експертиз цього виду пов'язана з тим, що значна частина земельного фонду України характеризується незадовільним станом якості земель.

Судова еколого-ґрунтознавча експертиза – комплекс дій, здійснюваних у встановленій законом формі спеціалістами в галузі ґрунтознавства, екології та суміжних природничих наук, котрі дають висновок з питань, пов'язаних з дослідженням негативного антропогенного впливу на ґрунто-геологічні об'єкти. Об'єктом судової еколого-ґрунтознавчої експертизи є сукупність явищ ґрунто-геологічного походження, які були піддані негативному антропогенному впливу, а також події, факти й інші явища, вивчення яких здійснюється під час досудового слідства і судового провадження. Предметом судової еколого-ґрунтознавчої експертизи є фактичні обставини, що встановлюються на основі спеціальних природничо-наукових та правових знань, а також досліджень матеріалів справ за фактами негативного антропогенного впливу на ґрунто-геологічні об'єкти.

В результаті судово-експертного дослідження експерт встановлює вид, ступінь і масштаби антропогенного забруднення досліджуваних об'єктів. Під час проведення експертизи вирішуються також питання,

Стаття присвячена визначенню предмета та завдань, які вирішуються при застосуванні того чи іншого виду судово-екологічних експертиз. Особливо розглянуто класифікацію судово-екологічних експертиз на види, оскільки при кваліфікації правопорушень проти навколишнього середовища важливим є визначення типу спеціальних знань, використання яких буде ефективним.

Ключові слова: види судово-екологічних експертиз, завдання судово-екологічних експертиз, спеціальні знання, правопорушення проти навколишнього природного середовища

що пов'язані з встановленням наслідків забруднення ґрунтово-геологічних об'єктів стічними водами, відходами промислових і комунальних підприємств, а також з виявленням механізму забруднення.

В організаційному плані зазначену експертизу можуть виконувати співробітники як відділу судово-екологічної експертизи, так і судово-ґрунтознавчих чи біологічних експертиз, які володіють відповідними спеціальними знаннями. Однак, варто підкреслити, що експерти цих підрозділів у разі виконання судово-екологічної експертизи як самостійного роду експертних досліджень повинні обов'язково мати знання з основ судово-екологічної експертизи, що є загальною умовою для всіх судово-екологічних експертних спеціальностей і за відповідною експертною спеціальністю. Водночас, судово-екологічну експертизу ґрунтово-геологічних об'єктів як самостійний вид експертизи можна було б віднести до класу судово-ґрунтознавчих експертиз, зважаючи на предмет, об'єкти, методи і галузі спеціальних знань, які використовуються для її проведення.

Одним з видів судово-екологічної експертизи як класу судових експертиз є *судово-екологічна експертиза природних або штучних біоценозів* (агроценоз, урбанозеноз та ін.), яку розглядають як процесуальну дію, що проводиться спеціалістами в галузі екології, біології, рослинництва, ґрунтознавства, геології, гідрології та інших наук, які дають висновок щодо джерел, наявності або ступеню негативного антропогенного впливу на досліджуваний об'єкт. Як і судово-біологічна експертиза, судово-екологічна експертиза природних або штучних біоценозів ґрунтується на даних, що отримують в результаті застосування наук природничого циклу: фізики, хімії, біології, екології, дані яких дають можливість відповісти на питання еколого-біологічного характеру. Вона тісно пов'язана з ґрунтознавством, геологією, гідрологією, метеорологією, кліматологією та багатьма іншими науками. Всі вони складають частину наукового базису обох зазначених класів експертиз, правова орієнтація яких зумовлює тенденцію трансформації та інтеграції різних галузей знань з метою встановлення закономірностей існування, зміни і перетворення організмів і екологічних систем, що виступають як об'єкти дослідження в кримінальному судочинстві.

Предметом *еколого-біологічної експертизи* виступають фактичні обставини, що встановлюються на основі спеціальних природничих знань в галузі природокористування і охорони біологічних об'єктів, а також дослідження матеріалів справ за фактами негативного антропогенного впливу на біоценози. Цю експертизу частіше за

все призначають з метою встановлення природи і масштабів негативного антропогенного впливу на об'єкти рослинного і тваринного походження. Крім того, в результаті проведення еколого-біологічної експертизи можливим є визначення шляхів розповсюдження шкідливих речовин, а також розроблення комплексу заходів, які слід здійснити для запобігання або зменшення негативного антропогенного впливу на об'єкти рослинного і тваринного походження.

На розв'язання еколого-біологічної експертизи можуть бути поставлені такі питання [10, 130–131].

- Де розташоване джерело негативного антропогенного впливу на конкретні об'єкти біологічного походження?
- Чи є конкретна ділянка місцевості місцем виникнення негативного антропогенного впливу на біоценози?
- Які умови сприяли збільшенню масштабів негативного антропогенного впливу на біоценози?
- Чим можуть бути пояснені явища, що виникли внаслідок негативного антропогенного впливу (наприклад, зменшення рибних запасів, загибель дерев тощо)?
- Протягом якого періоду відмічаються шкідливі наслідки негативного антропогенного впливу на біоценози?
- Якою є причина зниження біологічного різноманіття в межах локальної земельної ділянки або водного об'єкта?
- Інші питання.

Отже, виникнення і розвиток судово-екологічної експертизи як самостійного класу експертних досліджень є науково і практично обґрунтованим процесом, що викликаний потребами судово-слідчої практики. Проведення судово-екологічних експертиз дає змогу отримувати обґрунтовані експертні висновки щодо характеру і ступеню забруднення навколишнього природного середовища.

Дослідження радіаційної обстановки може бути проведеним в межах судової *радіоекологічної експертизи*, як комплексу дій, що проводяться у встановленому законом порядку особами, котрі володіють спеціальними знаннями в галузі радіоекології, і які дають висновок з питань, що пов'язані з негативним впливом радіаційного опромінення на навколишнє середовище.

Предметом судової радіоекологічної експертизи виступають фактичні обставини, що встановлюються на основі спеціальних природничо-наукових знань в галузі радіоекології, а також дослідження матеріалів кримінальних справ за фактами негативного радіаційного впливу. При

цьому на розв'язання експертів можуть бути поставлені такі питання.

- Чи належать виявлені речовини до радіоактивних, а якщо так, то якими є дози випромінювання і його активність?
- Чи має місце перевищення питомої активності і доз випромінювання у порівнянні з гранично допустимими дозами і гранично допустимими концентраціями?
- Де саме розташоване джерело радіоактивних речовин?
- Чи є в наданих на експертизу продуктах харчування радіоактивні речовини, а якщо так, то чи має місце перевищення концентрації радіонуклідів у порівнянні з гранично допустимими концентраціями?
- Чи є на локальній земельній ділянці, у водоймищі, в приміщенні радіоактивні речовини?
- Чи має місце перевищення питомої активності і доз, які випромінюються забруднюючими антропогенно-порушену ділянку речовинами, у порівнянні з гранично допустимими дозами і гранично допустимими концентраціями?
- Якою є площа радіоактивного забруднення?

Дослідження екологічного стану водних об'єктів здійснюються в межах судової *гідро-екологічної експертизи* як комплексу дій, що проводяться у встановленій законом формі особами, які володіють спеціальними знаннями в галузі гідрології, екології і суміжних природничих наук (зокрема геології, гідродинаміки, ландшафтознавства тощо), які дають висновок з питань, що пов'язані з визначенням негативного антропогенного впливу на водні об'єкти.

Предметом судової гідро-екологічної експертизи виступають фактичні обставини, що встановлюються на основі спеціальних природничо-наукових знань, а також дослідження матеріалів кримінальних справ за фактами негативного антропогенного впливу на водні об'єкти. В результаті експертного дослідження може бути встановлене джерело негативного антропогенного впливу на водні об'єкти, конкретна ділянка місцевості, що стала місцем такого впливу, джерело (декілька джерел) негативного впливу, визначено вид такого джерела та характеристику його впливу на водні об'єкти в часі і просторі. Також можливим є встановлення механізму негативного антропогенного впливу на водні об'єкти та визначення його масштабів і виявлення умов, що сприяли посиленню такого негативного впливу. До складних відносять завдання визначення тривалості відновлення порушених водних екосистем після припинення негативного антропогенного впливу.

На розв'язання гідро-екологічної експертизи можуть бути поставлені такі питання.

- Де розташоване джерело негативного антропогенного впливу на конкретні водні об'єкти?
- Чи є конкретна ділянка водного об'єкта або водоохоронної зони місцем виникнення негативного антропогенного впливу?
- Скільки є джерел негативного антропогенного впливу, якими є їх взаємозв'язки і послідовність впливу на конкретні водні об'єкти?
- Якими є шляхи розповсюдження речовин, що небезпечні для здоров'я людей, і таких, що погіршують стан конкретних водних об'єктів?
- Якими є умови, що сприяли збільшенню масштабів негативного антропогенного впливу на конкретні водні об'єкти?
- Чим можна пояснити виявлені внаслідок негативного антропогенного впливу явища, наприклад, зміну органолептичних властивостей, температури чи інших характеристик водних об'єктів?
- Чи є в пробах води, що надані на експертизу, сліди забруднюючих речовин, які негативно впливають на екологічний стан водних об'єктів, а якщо так, то яких саме і чи належать ці речовини до групи потенційно небезпечних?
- Який період часу знадобиться для відновлення екологічної рівноваги, порушеної в результаті конкретного негативного антропогенного впливу?

Окремого значення набуває проведення такого виду судово-екологічної експертизи як *дослідження екологічного стану об'єктів міського середовища* як місць існування людини, що відображають процес урбанізації – зосередження населення, економічного та культурного життя в містах [8, 696]. Цей вид експертизи має власні завдання і специфічні об'єкти дослідження. Зокрема, завданнями цієї експертизи можуть виступати:

- визначення виду, місця розташування джерела негативного впливу і характеристика негативного антропогенного впливу на навколишнє міське середовище в часі і просторі;
- встановлення механізму, визначення масштабів, а також виявлення умов і обставин, що сприяли посиленню негативного антропогенного впливу з урахуванням конкретних умов певного міста;
- встановлення обставин, які пов'язані з умовами експлуатації об'єктів, що сприяли заподіяння шкоди здоров'ю людини, настанню смерті або інших тяжких наслідків.

Об'єктами цієї експертизи можуть бути: земельні ділянки, водні об'єкти, на яких виявлені ознаки негативного впливу; проби атмосферного повітря, води, ґрунту, що відібрані в межах антропогенно порушеної ділянки та із суміжних тери-

торій; окремі механізми, обладнання або деталі агрегатів з місця, на якому відбулася подія із шкідливими для екології наслідками; технічна документація і акти перевірки екологічного стану об'єктів, обстеження навколишнього середовища санітарно-епідеміологічними, природоохоронними та іншими спеціально уповноваженими органами тощо.

Питання, які ставляться на вирішення судово-екологічної експертизи стану об'єктів міського середовища, визначаються компетенцією цієї експертизи. Постановка на вирішення експертам-екологам питань залежить від того, які фактори екологічного середовища потрібно досліджувати для встановлення негативного антропогенного впливу на міське середовище. Так, в разі потреби дослідження фізичних факторів, таких як електромагнітне чи електростатичне випромінювання, шумовий, інфразвуковий, ультразвуковий, вібраційний чи віброакустичний вплив тощо правомірною є постановка таких питань.

- Який вплив справляють фізичні фактори і які саме в приміщенні, на території, прилеглий до конкретного об'єкта?
- Якими є характеристики негативного впливу?
- Чи є елементи речової обстановки джерелами розповсюдження фізичних факторів і яких саме, чи іншого впливу?

В разі дослідження повітряного простору, водних або ґрунтово-геологічних об'єктів, можуть бути поставлені на вирішення наведені нижче питання.

- Чи могла виробнича діяльність потенційно небезпечного об'єкта (якого саме) призвести до погіршення якості повітря в житлових та виробничих приміщеннях, водного об'єкта, ґрунтово-геологічного об'єкта на певній території міста?
- Чи є на конкретній території, земельній ділянці, водному об'єкті ознаки негативного впливу господарської або іншої діяльності, а якщо так, то які саме і в чому це має вираз?
- Який негативний вплив було завдано повітрю в конкретному приміщенні і чи має місце перевищення концентрації шкідливих речовин у порівнянні із встановленими нормативами?
- Якими є характеристики, механізм, масштаб завданого негативного впливу?
- Чи містяться в зразках повітря, що відібрані в житловому приміщенні та на прилеглий до будинку території, шкідливі речовини, а якщо так, то які саме, якими є їх концентрація і джерело походження?
- Чи перевищує концентрація шкідливих речовин в житлових приміщеннях будинку і на прилеглий території гранично допустимі норми і

наскільки?

- Чи мають місце порушення у функціонуванні очисних споруд потенційно небезпечного об'єкта, а якщо так, то в чому це має вираз?
- Де розташоване джерело негативного антропогенного впливу на конкретні повітряні, водні, ґрунтово-геологічні об'єкти?
- Якими можуть бути наслідки негативного антропогенного впливу на конкретні повітряні, водні, ґрунтово-геологічні об'єкти на території міста, забудови, садової ділянки, приміщення тощо?
- Чи є елементи обстановки конкретного об'єкта місцем виникнення негативного антропогенного впливу на воду, ґрунт, повітря?
- Скільки існувало джерел негативного антропогенного впливу, а в разі наявності декількох потенційно небезпечних об'єктів, якими є їх взаємні зв'язки і послідовність негативного впливу на конкретні об'єкти?
- Які умови сприяли збільшенню масштабів або посиленню негативного антропогенного впливу на окремі об'єкти міського середовища?
- Чи є достатніми для усунення виявлених ознак негативного антропогенного впливу передбачені для проведення природоохоронні заходи?

За межі компетенції судово-екологічної експертизи виходять питання щодо правової оцінки фактичних обставин справи, оцінки вартості збитків від вирубування лісу, забруднення ґрунтів, загибелі худоби, вартості відновлювальних заходів тощо [7].

В основному проведення судової експертизи в галузі екології потребує застосування знань з різних галузей науки і техніки. *Комплексна судово експертиза* є поняттям процесуальним. Терміносполучення «комплексне дослідження», «комплекс досліджень в межах однієї спеціальності», «комплексна експертиза», «комплекс експертиз» вказують на потребу реалізації комплексного підходу до розв'язання експертного завдання. Комплексною експертизою не можна вважати дослідження тих самих об'єктів представниками різних експертних спеціальностей, якщо вони самостійно розв'язують експертні завдання і складають окремі висновки. Предметом комплексної судової експертизи є встановлення в результаті дослідження різних компонентів фактичних обставин інтеграційного характеру у справі, зокрема й пов'язаних з негативним антропогенним впливом на навколишнє середовище.

В Законі України «Про судову експертизу» комісійна та комплексна експертизи не виокремлюються.

Як зазначає В. Г. Гончаренко, в умовах судово-

го пізнання механізм формування комплексного знання набуває першочергового значення, оскільки тут, крім досягнення істини, неодмінною умовою є встановлення достовірності і допустимості отриманих знань. Вирішальними фактами даного процесу виступають наукова обґрунтованість і сумісність застосованих при комплексному підході методів, їх експериментальна відтворюваність і надійність верифікації, а також можливість отримання сталої запланованої точності результатів [2, 681]. Комплексною є така експертиза, при провадженні якої розв'язання питання не можливе без одночасної спільної участі спеціалістів з різних галузей знань у формулюванні єдиного загального висновку [3, 31]. Проте деякі вчені не виокремлюють як критерій комплексної експертизи єдине завдання, що потребує експертного вирішення. Так, наприклад, Ю. К. Орлов вказує на те, що основними ознаками комплексної експертизи є, по-перше, участь в її провадженні експертів різних спеціальностей і розділення функцій між ними, а, по-друге, надання експертами спільного висновку на основі не тільки особисто проведених досліджень, але і за результатами досліджень, що проведені іншими експертами. Звідси витікають її правові особливості [5, 280].

З такими підходами Ю. К. Орлова до розуміння комплексної експертизи погодитись не можна, адже якщо не враховувати загального питання, що підлягає розв'язанню в результаті проведення експертизи, і не вважати це ознакою комплексної експертизи, то в такому випадку окремі і не пов'язані спільним завданням експертні дослідження будуть мати характер не єдиної експертизи, а комплексу окремих експертиз. Тому комплексну експертизу не можна плутати з комплексом експертиз стосовно одного об'єкта, навіть якщо його дослідження здійснюють в межах однієї кримінальної справи.

На наш погляд, комплексну експертизу треба виділяти в окремий вид судової експертизи за характером проведення досліджень її об'єктів спеціалістами. Про це веде мову й Т. В. Сахнова, яка підкреслює самостійність комплексної експертизи на підставі сутності рис, які відображають її гносеологічну природу, зокрема, специфіку застосованих під час дослідження спеціальних знань. До того ж, вона виокремлює два основних підходи до визначення гносеологічної природи комплексної експертизи: 1 – взаємодія різних індивідуальних компетенцій експерта, участь експертів різних спеціальностей; 2 – застосування різних галузей знань для дослідження одного об'єкта [1, 204]. До характерних ознак, що зумовлюють потребу обов'язкового призначення комплексної експертизи, слід віднести: наявність ситу-

ації, розв'язання якої торкається не менше ніж двох різних галузей знань; потреба синтезу знань для розв'язання експертного завдання; необхідність проведення єдиного дослідження із застосуванням різних галузей знань з метою формулювання сукупного висновку; єдине дослідження не виключає можливості роздільного вивчення об'єкта дослідження. Т. В. Аверьянова, В. Ф. Статкус, вказують на те, що в разі проведення комплексної експертизи, методи і засоби, що застосовуються одним експертом, не повинні створювати труднощів для наступних досліджень того ж об'єкта експертом іншого профілю, а це своєю чергою вимагає чіткого розуміння схеми всього дослідження, застосовуваних засобів і методів на всіх етапах. Комплексна експертиза може бути проведена одним експертом, що має знання в кількох суміжних галузях науки й техніки [9, 321].

Можливість проведення комплексної експертизи одним спеціалістом припускав І. Л. Петрухін, зазначаючи, що комплексні експертизи характеризуються не тим, що для їх проведення треба декілька спеціалістів, а тим, що для розв'язання поставлених перед експертизою питань необхідна обізнаність в різних галузях знань [4, 152].

Тому в процесуальному визначенні комплексної судової експертизи варто вказувати не на участь в проведенні експертизи декількох експертів різних спеціальностей, а на комплексності використання спеціалістами знань з різних галузей. Таке формулювання означатиме, що комплексну експертизу на відміну від комісійної, може бути проведено одним або декількома експертами. Комплексні експертні дослідження можуть бути проведені в межах одного виду експертизи або в разі об'єднання спеціалістів, що є представниками різних видів експертиз.

З цього приводу В. С. Мітрічев наполягав, що слід розрізняти «моно-комплексні» дослідження (експертизи), які проводяться експертами однієї спеціальності, але за різними профілями, і «полі-комплексні», які проводяться експертами різних спеціальностей. Також дослідники вказують на те, що характерною рисою комплексних експертиз є надання експертами висновків, що містять «синтетичні» висновки, які виходять за межі компетенції кожного окремого експерта і входять до компетенції двох чи більше експертів, які проводять експертизу. Практика проведення комплексних експертиз показала можливість конструювання такої комплексної компетенції експертів, але лише за умов, що кожен з них має уявлення про основи іншої експертизи [7, 73].

Поширеність комплексних експертиз на прак-

тиці зумовлена, з одного боку, постійним ускладненням і збільшенням кількості експертних методик і звідси – все більш вузькою спеціалізацією експертів, а з іншого – тим, що комплексність експертного дослідження значно розширює можливості, зокрема, судово-екологічної експертизи і підвищує надійність висновків експерта. Розмежування функцій експертів в разі проведення комплексної судово-екологічної експертизи полягає в тому, що кожний з експертів проводить дослідження тільки в межах своєї компетенції. За висновками таких досліджень кожний експерт формулює проміжні висновки, а після проведення усіх досліджень експерти обговорюють отримані результати і формулюють загальні кінцеві висновки, які дають відповіді на поставлені запитання. Експерти вузьких спеціальностей, наприклад, експерти-хіміки, які здійснювали елементарний аналіз невідомої речовини на місці екологічного злочину, під час комплексної судово-екологічної експертизи з оцінки завданих збитків, у формулюванні загального висновку участі не беруть, а їх роль обмежується наданням проміжного висновку. Кожний з експертів, що

брали участь в проведенні комплексної експертизи, несе відповідальність тільки за ті дослідження, які особисто проводив і за ті висновки, у формулюванні яких брав участь.

Отже, нові роди або види експертиз виникають не тільки за рахунок диференціації знань, більш вузької спеціалізації експертів, але і в процесі все більш тісної інтеграції, кінцевим результатом якої є перехід від комплексної експертизи, що виконується на межі двох або більше родів чи видів експертиз, до моно-експертизи з використанням комплексу методів і проведенням в межах однієї експертної спеціальності. Прикладом такого злиття є еколого-грунтознавча експертиза, що перебувала раніше на межі двох напрямів екології і ґрунтознавства і на сьогодні набула характеру моно-експертизи, яка здійснюється в межах однієї експертної спеціальності. В організаційному розумінні зазначену експертизу можуть виконувати експерти як відділу судово-екологічної експертизи, так і лабораторії судово-грунтознавчих та біологічних експертиз, які володіють відповідними спеціальними знаннями.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Аверьянова Т. В.* Экспертные задачи: понятие и классификация / Т. В. Аверьянова // Известия Тульского гос. ун-та. – Тула, 2001. – С. 75-81. – (Серия : Современные проблемы законодательства России, юридических наук и правоохранительной деятельности ; вып. 4).
2. *Гончаренко В. Г.* Вибране / В. Г. Гончаренко. – К. : Прецедент, 2011. – 791 с
3. *Корухов Ю. Г.* Теоретический, методологический и процессуальный аспекты комплексных экспертиз и комплексных исследований / Ю. Г. Корухов // Проблемы организации и проведения комплексных экспертных исследований. – М., 1985. – С. 29-35.
4. *Петрухин И. Л.* Экспертиза как средство доказывания в советском уголовном процессе / И. Л. Петрухин. – М. : Юрид. лит., 1964. – 274 с.
5. *Орлов Ю. К.* Комплексная экспертиза, комплексное исследование и комплекс экспертиз: соотношение понятий / Ю. К. Орлов // Материалы 2-й между-
- нар. науч.-практ. конф. «Теория и практика судебной экспертизы в современных условиях». – М. : Проспект, 2009. – С. 280.
6. *Сахнова Т. В.* Судебная экспертиза / Т. В. Сахнова. – М. : Городец, 2000. – 368 с.
7. Судебно-экологическая экспертиза. Исследование экологического состояния объектов городской среды [Электронный документ]. – Режим доступа : <http://www.krlse.ru/examination/developping/Ekology>
8. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тисяч слів і словосполучень / укладачі : О. І. Скопченко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
9. *Черных Н. А.* Судебно-экологическая экспертиза: учеб. пособ. / Н. А. Черных, А. И. Усов, Г. Г. Омелянюк. – М. : РУДН, 2008. – 260 с.
10. Эксперт. Руководство для экспертов органов внутренних дел / под ред. Т. В. Аверьяновой, В. Ф. Статкуса. – М. : КноРус, Право и Закон, 2003. – 592 с.

Рышкова Е. В. Виды судебно-экологической экспертизы и задания, которые решаются в процессе их проведения

Статья посвящена определению предмета и заданий, которые решаются при применении того или другого вида судебно-экологических экспертиз. Отдельно рассмотрена классификация судебно-экологических экспертиз на виды, так как, при квалификации правонарушений против окружающей среды важным является определение типа специальных знаний, использование которых будет эффективным.

Ключевые слова: виды судебно-экологических экспертиз, задания судебно-экологических экспертиз, специальные знания, правонарушения против окружающей среды

Rynkova Olena. Types of judicial-ecological examination and tasks that are decided during their realization

The article deals with determination of object and tasks that are decided at application of one or other type of judicial-ecological examinations. Classification of judicial-ecological examinations on separate kinds is investigated specifically, so as, at qualification of offences against an environment determinations the special knowledge, the use of that will be effective, is important.

Key words: types of judicial-ecological examination, tasks of judicial-ecological examination, special knowledge, offences against environment